

Werkplaats Muzisch Onderzoek

25 januari 2019

De speech van je leven

Ethos

De positie en ervaring waarvanuit je de dingen vertelt. Bijvoorbeeld: Als zorgprofessional, als zoon van een kunstenaar, als onderzoeker, etc.

Logos

Er zijn krachtige argumenten voor hetgeen je verteld. De redelijkheid van hetgeen je vertelt.

Pathos

Het gevoel van het publiek beroeren, zonder gevoel beweegt er niets. Het maken van ruimte voor de verbeelding. Dit kan bijvoorbeeld door persoonlijk te zijn of metaforen te gebruiken.

Mythos

De stilte tussen de woorden. Daar waar het on gezegde er wél is. De woorden die je niet zegt maar die de toehoorder zelf invult.

De speech van je leven

We bouwen aan nieuwe verhalen want van goede verhalen gaat een waarheid uit. We stelden onze verhalen samen aan de hand van de klassieke retorica met als toevoeging het idee van 'Mythos', de stilte tussen de woorden.

Retorica:

Pathos, Ethos, Logos
als toevoeging
Mythos

We werkten een uur aan onze tekst en oefenden met elkaar op het uitspreken ervan.

Toen was het zover.

Ieder van ons kreeg drie minuten om onze tekst voor de groep voor te dragen en daarbij aan te geven welke rol het publiek had. Dit is aangegeven door de 'regieaanwijzing'. Na drie minuten begint Bart van Rosmalen zachtjes te spelen op zijn cello, maar speelt steeds harder (!) om aan te geven dat de tijd om is.

Anke van den Borne

*Regieaanwijzing:
Jullie zijn jezelf. Wellicht opzichtgevers
of mensen die op zoek zijn naar een
ontwikkeltraject.*

Doodeng vind ik dit. Ik sta in een proces, ik ben iets aangegaan, en nu moet ik mezelf op het spel zetten. Er moet iets uitkomen, een resultaat. Ik voel verwachtingen. Ik voel de druk van een kader, en tegelijkertijd verzuip ik in de ontelbare mogelijkheden van de kaderloosheid. Ik wil exact begrijpen wat gebeurt en er gebeurt zoveel dat mijn hoofd te klein is om bij elkaar te rapen. Ik voel de blikken, ogen op mij gericht. En daarachter de 1000 stemmen in mijn hoofd die vertellen dat ik het niet kan, dat het er niet toe doet. En dan krijg ik een uitnodiging om te spelen, te maken. Er opent zich een grote groene weide, een ruimte waarin het spel zichzelf op het spel mag zetten.

Ik was iets kwijt. Als kind was ik een maker. Als kind van ouders beide geboren en opgegroeid in een boerenfamilie, werd alles met de handen gedaan. Later op zoek naar avontuur, het leven proberen te begrijpen vluchtte ik als psycholoog mijn hoofd in. Lijf en handen latend voor wat het was.

Via de kunst ontdekte ik weer de ruimte voor meerdere perspectieven, het spelen met binnen en buiten de kaders, uit mijn hoofd, in mijn lijf, lef en kwetsbaar ineen, zichtbaar te maken wat speelt onder de oppervlakte, voelbaar te maken via de tactiliteit van mijn werkmateriaal. Te werken zonder resultaat voor ogen, het materiaal en mijn handen haar werk te laten doen. Ruimte om me in vrijheid, even verlost van al die stemmetjes,
te ontwikkelen als maker, als individu, als professional.

Wij zijn iets kwijt. In de prestatie maatschappij van nu voelen we de druk om te presteren, te excelleren,

te profileren, oordelen, sneller, beter, creatiever. We leven in ons hoofd. En wat gebeurt er als we afdalen naar ons lijf en onze handen opzoeken, die echtheid toelaten?

Mijn verlangen is om samen met (aankomend) professionals, teams en organisaties onder de oppervlakte te duiken, te spelen, te ontdekken. Het hoofd uit, het lijf in. Ruimte te maken voor de kwetsbare menselijke maat. Hen helpen bij persoonlijke, professionele en organisatie uitdagingen.

Middels de kracht van kunst. Want de maatschappij roept om beweging in organisaties, in de wereld om ons heen.

Goed werk. Begint bij jezelf.

Anouk Saleming

*Regieaanwijzing:
Jullie mogen jezelf zijn of iemand die je
altijd al had willen zijn.*

Als ik nu begin met spreken, luister je dan?

Ben je nu bij mij?

Of moet je eerst nog aankomen?

In gedachte je jas uittrekken, koffie inschenken, een mailtje afmaken, je telefoon op stil zetten, een gedachte vasthouden om niet te vergeten,...

Hoe vaak moet je hoofd niet eerst aankomen in een gesprek, in een werksituatie, een vergadering, terwijl je lichaam er al lang is, handen schudt, glimlacht, beleefdheden uit?

En hoe vaak ben je eigenlijk al vertrokken nog voordat je daadwerkelijk bent weggegaan?

Morgen is mijn dochter jarig.

Ze wordt 11 jaar.

Gisterenavond bracht ik haar naar bed.

Ik sta op de stoel naast haar hoogslaper om haar een kus te geven: 'Mama, kun je me alvast het verhaal van mijn verjaardag vertellen?' vraagt ze.

Ik weet heus wel dat dat is om de tijd van slapen nog een beetje uit te stellen.

'Alsjeblieft? Dat kun jij altijd zo goed, dan kan ik me alvast verheugen.'

Ik begin te vertellen.

Dat het nu 11 jaar later weer zaterdag is, net als toen ze werd geboren.

Hoe ze wakker zal worden, hoe de tafel mooi gedekt zal zijn, de kamer versierd, hoe ze als ontbijt slagroomsoesjes mag eten.

Hoe we samen taart zullen bakken voor het bezoek.

Hoe het bezoek zal komen, en wie er komt.

Dat opa en oma natuurlijk de eerste gasten zullen zijn.

Ik vertel tot het bezoek de deur uit is.

Dan is het echt tijd om te slapen.

Wat is dat toch met taal?

Hoe kan het toch dat we via de taal ons op een feestje kunnen wanen dat er nog niet is?

En waarom mis ik dat feestgevoel zo vaak in mijn werk?

Waarom voelt de taal daar zo vaak versleten?

Zo leeg.

Als gebaksbordjes met zuur geworden restjes slagroom aan het einde van de dag.

Kunnen we onze woorden weer herwaarderen?

Kan taal weer een belofte in zich hebben, een verheugen?

Kan in de zinnen 'de zin' weer voelbaar worden?

Bart (van Rosmalen) schrijft in zijn boek 'Muzische Professionalisering' over een opvallende interpretatie van retorica in een lezing van Gadamer.

Hij schrijft: 'Mooi spreken is niet alleen maar mooi. Er ligt een vorm van goed spreken in besloten. Daarmee legt hij (red: Gadamer) een directe verbinding tussen het schone en het goede. Mooi spreken gaat in zijn lezing niet over manipulatie en effectbejag, maar schept juist gedeelde waarden.'

Mooi spreken verbindt.

In het vertellen van zinnen, kunnen we zin geven, zin maken en zin hebben in een aanstaand feestje.

We kunnen ons gezamenlijk verheugen.

Ik ben schrijver en ik zoek.

Naar woorden.

Naar zinnen.

Mooie en goede zinnen.

Mooie en goede zin.

Hebben.

Maken.

Geven.

Ik probeer de taal nieuw leven in te blazen.

Oren zijn alzijdig.

Ze kunnen niet niet horen.

Maar we hebben ons zo goed
geoefend in niet luisteren.
Wanneer luister jij weer?
Welke van mijn zinnen geeft jou
zin?
Wat zou jij willen zeggen als
je straks ergens bent waar de
afwasmachine met lege taal
weer eens wordt
ingeruimd?

Luister je nog?
Nu?

En nu?

Tot de verbeelding spreken

Tijdens mijn eindexamen theorie op het conservatorium waar ik cello leerde spelen was er dat jullie bekende moment. De componist Tristan Keuris die mij bevroeg veegde halverweg alle theorie boeken, mijn keurige scriptie inclusief, van tafel. Hij nam me mee naar de piano. Begon het stuk te spelen en er doorheen te roepen waar het over ging. Ineens was het er allebei: de muziek en taal over diezelfde muziek. Met een schok ervoer ik wat het is om 'vanuit' muziek 'over' muziek te spreken. Dat muziek en taal tegelijkertijd kunnen klinken, van strijd tot harmonie, van vervoering tot verwarring, is een grondtoon in mijn werk geworden.

Ik stapte van het klassieke podium af en ging muziektheater maken in een poging taal en muziek zo innig mogelijk te verstrengelen. Maar ik ging er ook weer weg. Het woord won het uiteindelijk altijd. Omdat nu eenmaal iedereen wilde weten hoe het verhaaltje af zou lopen. Dan liever radio 4. Daar was altijd muziek en kon ik er nog over praten ook. Boze brieven van luisteraars die stelden dat ik er niet zoveel doorheen moest praten legde ik naast me neer. En in de gesproken woord programma's speelde ik achteraf nog vaak zelf de achtergrondmuziek in. Tilenius Kruithof dat was mijn pseudoniem. Die naam gebruikte mijn vader als hij mij op het werk belde en de telefoniste niet wilde laten weten dat hij het was.

Vol ontzag belde ze me op: 'kom even uit je vergadering. Het klinkt belangrijk. Tilenius Kruithof is aan de lijn'. Maar ik werd daar toch teveel ingeblikt in het Radio 4 format.

Ik kreeg er zelfs zo'n stem van: 'de compositie bestaat uit drie delen. Eerste horen we het *allegro ma non tanto*, dan het *scherzo dolorosa...enzovoort*'. Daarna is mijn zoektocht naar de muze begonnen. Volgens de oude verhalen bezingen de muzen de heldendaden van de goden. En precies in dat bezingen zit de gelijktijdigheid van taal en muziek. Over wat de muze ons vandaag de dag in het werk te brengen hebben schreef ik een proefschrift.

80.000 woorden. En toen ik drie jaar geleden promoveerde kwam er een sluipende twijfel op mij af. Woorden genoeg, maar waar was de muziek gebleven? En nu begin 2019 weet ik het niet meer zo zeker. Wat ik moet zeggen. En doen. Wat weet ik er eigenlijk van? Ik ben begonnen mijzelf te herinneren wat destijds ook weer mijn lievelingsmuziek was: Ligeti, Bach, Part, Beethoven, Zappa, Pink Floyd, Miles Davis. En terwijl ik luister probeer ik te oefenen met woorden schrijven. Tastend en zoekend. Woorden die in en vanuit de muziek ontstaan. Wie is dan mijn praktijk, mijn kring voor die woorden en ook voor dit stukje? Wie vraag ik in te stappen? Dat is nu het vreemde. Eigenlijk is mijn kring het groepje van negen muzen. Daar richt ik mij toe. O muze...schrijf ik boven elke tekst. Ik verantwoord mij. Leg rekenschap af van mijn daden. Zoals ik dat ook met deze tekst zal doen.

Charlotte Langemeijer

Regieaanwijzing:
Jullie zijn mijn collega-cliniclowns.

Dit is wat ik wil. Doe je mee? Het gaat mij aan het hart en het beneemt mij de adem.

Dit is mijn wens voor ons, vakbroeders of zusters in 'het zijn van de clown binnen de context van de zorg', en mijn vraag aan jou:

Er is iets in ons bestaan, onze existentie, onze geschiedenis, dat uniek en bijzonder is. Maar we zien het niet.

In 25 jaar hebben wij onszelf in ons werkelijke werk op de vloeren van ziekenhuizen en alle andere plekken waar wij spelen, uitgevonden. Door doen, zonder tussenkomst van welke bestaande (opleidings-) structuur dan ook. Op een eindeloze speelvlak waar we speeluur na speeluur leerden door doen.

En ook:

met in goed vertrouwen geschonken geld. Het feit dat de maatschappij het belangrijk vindt dat kinderen spelen, ook, juist als ze ziek zijn is

simpelweg de reden dat wij bestaan. En wat wij moeten doen (ook hier geen systeem, geen randvoorwaarden, geen rollen en patronen)

Dit is echt wonderlijk en echt ongewoon:

Dit simpele feit: Er is geld om te doen. En dat doen dat doen wij.

'wij waren er niet, toen waren we er wel, nu bestaan we 25 jaar. Wandelend, handelend. Vanuit het streven dat ieder moment het 1e moment is. Wat is er nu? Hoe handel ik nu? Zonder doel en met als doel de ander te erkennen, te zien, en dan samen in beweging komen. Welke beweging dan ook.

Het gevaar van iets dat wonderlijk en ongewoon is, is dat we het niet zien en blijven doen.

En hier roep ik: Ho! Laten we stilstaan en onderzoeken
Want wat hebben wij in handen?
Wat heeft dit 25 jaar handelen ons te zeggen. Wat weten wij over 'spel zijn' of juist niet, spelen belichamen of juist niet, de andere uitnodigen hetzelfde te doen, of juist niet? En waarom? Wat hebben wij geleerd? En wat nog niet?

Dus dit is mijn uitnodiging aan ons: sta stil en onderzoek vanuit lange lijn en met een afstand. Niet door te benoemen, maar door spelend onderzoeken. Wat is dat wat wij doen, welke woorden passen, en wat vertelt dat anderen, die ook zoeken naar 'de ruimte tussen ons', spel, verbinding, de ander zien', in beweging brengen.

Simpel gezegd: ik wil onze impliciete kennis verkennen en daarmee zichtbaar maken voor het collectief en voor anderen. En ook, in al zijn facetten; wanneer is het er? En wanneer niet? Met realisme, onderzoekend.

Dit wil ik graag omdat ik de 'ho sta stil en onderzoek' nogal luid blijf horen. En ik weet dat dit doen leidt tot kennis, taal, realisme, tot vitaliteit.

Neus op
uitnodiging tot spel van een hond
doe je mee?

Ik heb vaak het gevoel dat ik naar de wereld kijk in plaats van dat ik er in sta. "I'm on the outside looking in" zoals zanger Neal Morse ooit zong. Indrukken die binnen komen, leggen in mijn hoofd een lange weg af langs besluiteloze grenswachten voordat ze ergens aankomen. De eerste grenswacht kijkt: is dit relevant? Nee, dan kom je er niet in. De tweede grenswacht oordeelt: Is dit interessant? Nee, dan kom je er niet in. En dan komen de indrukken bij Marie Kondo om ze een plekje geven, te ordenen: Hoe past dit in de ordening van alle indrukken die we al hebben in dit hoofd? Waar hoort het thuis? Waar kan het netjes worden opgeborgen? Pas dat is het stadium waarin ik kan beleven, kan reageren.

Het gevolg is dat er twee werelden zijn. Ik ben of in mijn hoofd, of in mijn lichaam. Als ik de wereld van gedachten betreed dan vergeet ik vaak mijn lichaam. En als ik echt in mijn lichaam zit kan ik niet helder denken en alleen maar doen. Een tussenweg lijkt niet mogelijk. En ik heb soms moeite mijn plek te vinden in de werkelijkheid. Op een manier zoals ik ben, een schitterend brein. De worsteling tussen ervaren en conceptualiseren zie ik ook bij jullie, in deze werkplaats. In de werkplaats zijn we heel veel aan het doen, aan het maken, aan het ervaren. Maar waar is de structuur? Waar is de houvast? Hoe passen de dingen bij elkaar? De een zit daar anders in dan de ander. De een heeft behoefte aan weinig structuur en veel vrijheid. Bellemmer niet mijn creativiteit! De ander vindt het juist fijn om, net als ik, te weten waar iets past, waar je het kan opbergen. Vertel me hoe dit past!

Gisteren was er zo'n moment. We hebben drie dagen met elkaar gewerkt. Er is heel veel stof opgewaaid dat nu zijn plek wil vinden. Ik kondig een verhaal aan over de definiërende eigenschappen van onderzoek en de methodologie van muzisch onderzoek. Saskia stoot Ilse aan: ja! Eindelijk. Dit hebben we nodig. Het verhaal loopt goed. Ik heb het in mijn hoofd goed geordend. Ik bakken onderzoek af, geef een stappenplan. Weet niet goed wat te doen als ik wordt onderbroken. En onderscheid en passant ook nog even vijf soorten kennis.

Het is alsof er een bom ontploft. En het is vooral de vijfdeling die raakt. En wat is dat dan, lichamelijke kennis? En hoe zit het dan met holistische kennis? Is mijn kennis dan vooral sociale kennis? De vijfdeling geeft sommige mensen ruimte en is tegelijk voor anderen beperkend. Het is een concept waarmee mensen worstelen. Hoe kan ik dit plaatsen in de ordening in mijn hoofd? En ook, waarom zijn het er vijf en geen vier of zes? Dat zou toch kunnen Daan? Dat het er vier zijn, of zes? De ordening heeft moeite zijn plek te vinden. En mag daarbij niet helemaal zijn wie hij is. Moet meteen veranderen.

Hoe ga je om met concepten? Wat zijn manieren om ze te introduceren? Hoe kunnen luisteraars zich ermee verbinden? Mijn verlangen is samen met jullie manieren te ontwikkelen om ervaringen en concepten te verbinden. Manieren die werken voor mij, voor jullie, voor de wereld. Omdat ik geloof in de kracht van het conceptualiseren. Omdat ik denk dat de wereld ook een klein stukje beter wordt als mensen hem beter kunnen duiden. Omdat ik denk dat de wereld ook een klein stukje beter wordt als mensen zelf betere concepten kunnen ontwikkelen dan die we nu hebben. Want concepten zijn sturend, hebben invloed, zetten mensen aan tot gruwelijke daden of heroïsche handelen.

Mijn verlangen is samen met jullie te zoeken naar manieren om concepten te ontwikkelen en te gebruiken, Manieren die ons niet vervreemden, van ons lichaam, van onze ervaringen, van elkaar. Die concepten een plek geven waarin ze mogen zijn wie ze zijn. Manieren waarmee we tegelijk in ons hoofd en in ons lichaam kunnen zijn. Eindelijk vrij! Eindelijk vrij!

Zoals jullie weten houd ik me voortdurend bezig met hoe studenten onderzoek doen. Hoe zij onderzoek moeten ontwerpen en hoe wij hun daarin kunnen begeleiden. Maar om op gebied van onderzoek écht een stap in de Master te kunnen zetten, moeten we het idee van goed onderzoek volgens mij even loslaten.

Het centrale idee waar het mij om gaat is: Het doén van onderzoek en het aannemen van een onderzoeken-de houding moet een geïntegreerd onderdeel van het werk van de studenten worden. (Dit hangt samen met de visie van een musicus die als kritische kunstenaar in deze wereld staat.)

Ik denk dat die integratie, en verbinding centraal moet staan: en verbinding dan met het werk van de studenten, maar daardoor ook juist met het werk van de hoofdvakdocenten.

Een oefening die ik daar mooi bij vind aansluiten is: “om de student staan”. Deze oefening gaat als volgt: Als hoofdvakdocent en studiecoach/onderzoeksbegeleider pakken we elkaars handen vast en in ons midden staat de student. In de uitvoering van deze oefening moeten we ervoor zorgen dat de groep een ‘samen’ wordt, en dat de hoofdvakdocenten op geen enkel moment de indruk krijgen dat hun iets van hun autoriteit en gezag ontnomen wordt.

Ik denk dat we dat kunnen doen door ons daadwerkelijk dienstbaar op te stellen, en dat door twee vragen aan de hoofdvakdocenten te stellen:

1. Hoe gaat het met de student?
2. Wat denk jij hoe ik vanuit mijn rol als studiecoach en onderzoeksbegeleider aan de ontwikkeling van de student bij zou kunnen dragen?

Door ons zo dienstbaar op te stellen, al is het maar voor een tijdje, geven we volgens mij de ander een gelegenheid om zich ook voor ons te openen. Open staan voor de bijdrage die wij kunnen leveren en ons daardoor ook serieus te nemen. Kunnen wij als team die dienstbare houding aannemen? Die open ruimte geven? Zodat we over een tijdje ook weer kunnen kijken welke ruimte we weer kunnen betreden?

Ik ben benieuwd wat er gebeurt als het ons lukt om als team deze houding aan te nemen en oefeningen zoals hierboven omschreven in praktijk te brengen.

Een ander perspectief

Is dit kennis?

Voor wie is deze kennis?

Hoe kunnen we deze kennis dan delen?

En wat is daarvan de impact?

Zo maar een aantal vragen die mij op mijn werk dagelijks bezig houden. Mijn naam is Ilse Zwart, ik ben projectleider bij het kennisinstituut Movisie. Aangenaam kennis te maken!

Steeds meer dringt het tot me door dat kennis niet zomaar over te dragen is met een handleiding, rapport of een 'wat-werkt-dossier'. Want er zit iemand aan de andere kant. Kennis moet landen: in de hoofden, de handen én de harten van mensen die we willen bereiken. We kunnen er niet onderuit.

We hebben iets anders nodig. Een andere vorm, misschien wel een ander perspectief. Al tien jaar houd ik mij bezig met de vraagstukken van mantelzorgers. Ik heb een goed beeld van wat hen helpt en wat hen juist belemmert. Veel mantelzorgers heb ik gesproken over de zorg voor hun naaste. De vreugde en het verdriet die het zorgen hen geeft, en ook de strijd en de zoektocht naar de juiste zorg en ondersteuning. Wat betekent het als je partner dementeert? Of als je hele leven op z'n kop staat door de zorg voor een gehandicapt kind, waardoor je maar weinig tijd hebt voor werk, vrienden of zelfs je andere kinderen. Ongelofelijk veel kennis zit er in mijn hoofd, hart en handen...

Wat gebeurt er als ik verschijn op de plekken waar het vraagstuk zich afspeelt? Dat wil ik onderzoeken. Wat gebeurt er als ik voor een dag de collega ben van de mensen die we met onze kennis willen bereiken? Elke maand wil ik minimaal één dag met mijn laptopje op een andere plek te gaan zitten. Op de plekken waar het vraagstuk zich afspeelt, zoals de gemeente die mantelzorgers wil ondersteunen. Of bij zorgprofessionals die dagelijks met mantelzorgers werken. Mijn hypothese: in de interactie kan kennis stromen en nieuwe kennis kan ontstaan. Bovendien kan ik direct onderzoeken wat de impact is van de kennis.

Mijn missie: ik wil spelen met de plaats waar ik werk. Ik wil verschijnen, zoals de muzen doen. Eens kijken wat deze perspectiefwisseling te weeg gaat brengen!

Joep Everts

*Regieaanwijzing:
Jullie zijn zijn een groep onderwijzers met wie ik een traject 'spelend en ontdekkend leren' in ga. En jullie hebben er heel veel zin in, maar dat weten jullie nog niet.*

Waarom zouden we spelen....

'De noten die je niet speelt zijn net zo belangrijk, of vaak nog belangrijker dan de noten die je wel speelt'
- Miles Davis

Welke noten speel je. Welke niet? Waarom? Wanneer? Hoe?
Het leven stelt voortdurend die vraag. In je werk, prive, de maatschappij.

Mijn leven is één groot onderzoek naar die vraag. Wat ligt daaronder, welke drijfveren, angsten, verlangens. Welke geschiedenis ligt eraan ten grondslag. Welke toekomstvisie.

Ik denk er veel over na, ik lees veel. Ik kijk documentaires. Ik spreek er met mensen over. Die geven allemaal een deel van het antwoord. Maar er is ook een stukje van het antwoord dat niet op de die manier gegeven wordt.

Dat stukje onderzoek ik in het spel. Spelen in de zin van muziek maken en in de zin van het spelend leren.

Ik heb 30 jaar als professioneel musicus gewerkt, o.a. ook in Het Gelders Orkest. Ik heb ervaren wat de kracht van muziek is, als maker en als luisteraar. Wat het vraagt om muziek te maken; de discipline, de kwetsbaarheid, de onzekerheid. Maar ook wat het geeft: de ruimte, de energie, de verbinding, het onhoorbare hoorbaar makend.

Nu ben ik zo'n 10 jaar trainer/coach waar ik muziek gebruik als vorm en middel om in contact te komen met dat stukje van het antwoord. Een gebied waar heel veel informatie ligt, maar waar het soms lastig is om bij te komen. Waarom is dat?

Komt het door een maatschappij die een appel doet op ratio, doelmatigheid, controle, resultaat? Komt het door je eigen mindset waar je jezelf niet creatief, inspirerend, vakkundig genoeg vindt.

Of komt het ook doordat spelen spannend is: zit er een risico in, staat er iets op het spel? Je gaat een gebied in waar je niet weet wat er gaat gebeuren. Je laat de controle in ieder geval voor een deel los. Je gaat iets ervaren en leren wat je nog niet wist. Het gebied van het 'niet weten', dat ook in Zen-Boeddhisme zo'n belangrijk thema is.

En er is altijd een stukje dat dat niet wil. Dat wil dat het blijft dat zoals het is. Dat veiligheid zoekt. Ik geloof dat er een ruimte is waar je je veilig kan voelen en waar je toch kan spelen. Stappen zetten, onderzoeken. Het is mijn missie en passie om samen met jou zo'n ruimte te creëren. Voor jou en ook voor mezelf. Omdat we dan samen groeien. Nieuwe antwoorden vinden. Antwoorden voor onszelf, maar ook voor anderen, voor de maatschappij waar we in leven.

Waarom zouden we spelen...

Ik sluit af met de woorden van George Bernhard Shaw:
'We stoppen niet met spelen omdat we ouder worden, maar we worden ouder omdat we niet meer spelen.'

Marieke Zielhuis

*Regieaanwijzing:
Jullie zijn ontwerponderzoekers, voor en met wie ik mijn onderzoek doe. Een aantal van jullie ken ik al goed, en met jullie heb ik ook al eerder over dit onderwerp gesproken. Een aantal ken ik minder goed.*

Als ontwerponderzoekers zitten we in een spannend veld tussen onderzoeken en ontwerpen. In de projecten waar ik de afgelopen jaren betrokken was merkte ik wat een moois dit onderzoek kan opleveren. Zeker in het HBO, sterk verbonden met de praktijk. Het geeft rijke inzichten rond praktijkkwesies, oplossingen voor de praktijk in allerlei vormen en kennis in allerlei vormen: richtlijnen, toolkits, maar ook fysieke ontwerpen, materialen. Maar ik merkte ook hoe lastig het kan zijn om zowel te werken aan oplossingen voor de praktijk, als om de opgedane kennis te expliciteren. De oplossingen voor de praktijk vragen echt veel aandacht...

Hoe voer je je onderzoek uit om dit voor elkaar te krijgen? Hoe geef je die dubbelrol van onderzoeker en ontwerper vorm in je project? En hoe krijg je mede-onderzoekers, studenten, docenten en partners uit de praktijk mee in deze aanpak? Hoe leg je je aanpak uit? 7 verschillende rollen voor de ontwerponderzoeker. Zo staat het in onze publicatie voor de Dutch Design Week. Ga er maar aan staan...

Jullie herkennen een ontwerpende aanpak bij elkaar en hebben elkaar opgezocht in een netwerk om van elkaar te leren en samen sterker te worden. Maar wat ik hoor als belangrijk issue: we hebben geen gemeenschappelijke taal om ons onderzoek te duiden. Is er zoiets als praktijkgericht ontwerponderzoek? Ik vond het heel interessant om samen met jullie te kijken naar een aantal van jullie onderzoeksaanvragen. Als ik daarnaar kijk vanuit het perspectief van mijn kenniskring Methodologie van Praktijkgericht Onderzoek dan valt me vooral de manier op waarop elke onderzoeker zijn of haar eigen aanpak beschrijft. Veel verschillende aanpakken van onderzoek worden benoemd. En ook in andere woorden. Research through Design, ontwerponderzoek, exploratieve aanpak, participatief ontwerpen... Het lastige is ook dat er geen duidelijk omschreven onderzoekstradities zijn om je toe te verhouden. Dit onderzoeksveld is nog in wording.

Die diversiteit past ook bij het eigene van ontwerpen. Exploratief, breed, divers. Tegelijkertijd maakt dit het gesprek over de aanpak van je onderzoek heel lastig. Hoe kun je dan goed met elkaar uitwisselen over wat je lastig vindt in de uitvoering van je onderzoek? Wat zou er nodig zijn om goed met elkaar het gesprek te voeren hierover? Zou het niet helpen als ieder voor zichzelf goed zou kunnen benoemen wat de eigen aanpak is, en waar je op voort bouwt? Ik ben hier zelf heel benieuwd naar. En ik zou heel graag samen met jullie op zoek gaan naar praktische handvatten die helpen om hierin verheldering te bieden. Niet op zoek naar één zelfde aanpak, maar wel naar een gemeenschappelijke taal. Zodat het gesprek tussen onderzoekers hiermee kan plaatsvinden, en ieder zijn eigen onderzoek hiermee kan versterken.

[Doen jullie mee?](#)

Marjolijn Zwakman

Regieaanwijzing:
Jullie zijn jullie. En jullie zijn
toekomstige samenwerkingspartners.

De regie aanwijzingen voor mezelf staan schuin
gedrukt in de tekst:

*Staan achter statafel.
Gerommel met verschillende maten papieren.
Papieren die slordig beschreven zijn, waar kruisen in staan.*

Scheppen vanuit chaos.
Zijn in Niet Weten.
Daarom lachen en er in samenzijn.
Het is nooit af.
En het is een besluit.
Dit zijn de kaders.
Nu is er applaus.
Dus het is af.

*Verplaatsing naar ander moment. Zittend op tafel.
Daarna staand op tafel.*

Ik zit op De Vrije School in Den Haag.
Ik ben tien jaar.
We hebben met de klas 'de Edda' gelezen.
Vandaag voeren we 'De dood van Balder' op.
Ik ben Wolva.
Ik mag uit het luik van de kelder kruipen.
En dan, op het toneel verschijnen.
In de kelder murmel ik nog eens mijn eigen tekst:

Fluisterend ogen dicht

' Wolva's waarzegsters zijn wij. We bezitten een
bijzondere gave. Om raad klopt men bij ons aan.'

Nu is mijn moment!
De rookmachine spuit rook uit het luik.
Ik rij's op uit het luik en...
...ik stap op mijn rok.
Mijn rok zakt tot op mijn knieën.
Daar sta ik.
Voor het publiek.
In mijn onderbroek.

En het is eigenlijk een hele grote bevrijding.
De magie is doorbroken.
Het publiek lacht.
Ik lach.
Ik heb geen rol meer om me achter te verschuilen.

Loopje naar tafel. Staan achter statafel.

Deze ervaring heeft ertoe geleid dat ik uiteindelijk de performance opleiding ben gaan doen in Maastricht. Echt contact met het publiek en mijn opdrachtgevers is nog steeds de essentie van mijn werk. En het doorbreken van scripts en rollen ook. Wie zijn wij? Nu in dit moment? Achter al die regels en gewoontes?

Een project waarin ik deze ruimte heb kunnen openen en benutten vond plaats in de ING Amsterdam. Ik mocht voor twee maanden hun kantoor gebruiken als mijn werkplek. Zij wilden onderzoeken welk nieuw inzicht het hen op zou leveren als ze hun eigen werkcultuur zouden zien door de ogen van een kunstenaar.

Fred zit achter zijn bureau bij ING. Hij heeft geen zin in zijn dag. Ik kijk naar hem.
Hij heeft zijn kostuum aangetrokken en zijn tekst voorbereid. Hij praat met een klant.
De rook komt uit zijn oren:

Imitatie van telefoon aan oor.

'Zal ik er een Prio I van maken? HOS hours, only slow?
Nee dat krijg ik er bij problem management niet door!'

Hij hangt de telefoon op en kijkt mij aan.

'Ik ben er zo klaar mee, dat de molen alsmaar doordraait. Deze abstractie trek ik niet meer. Ik ben een instrument geworden. Ik ben dood.'

De volgende dag neem ik twee muzikanten mee naar kantoor. Ik laat hen kennis maken met Fred. We spreken uitvoerig over de spanning tussen improviseren, vrijheid nemen en je aan strakke regels houden. Een spanning die zowel de muzikanten als Fred goed kennen. We besluiten dat de muzikanten en Fred gezamenlijk een strakke compositie zullen maken van de 'kantoortaal' en deze als een kunstwerk presenteren aan alle collega's van de afdeling.

En zo geschiede. Fred straalt. Zijn collega's zien hem. Er wordt gelachen om het ingewikkelde jargon en er volgt applaus. De manager gebruikt de performance om te reflecteren op de vanzelfsprekende gedragingen binnen de cultuur, het verlangen naar 'vrij zijn' en 'samen kunnen spelen' en dus ook conformeren.

*Improvisatie loopje naar Bart die is gaan spelen op zijn cello.
Samenspel met de muziek.*

De spanning die wij zichtbaar en ervaarbaar maakten was nog niet eerder geadresseerd. We gaven de spanning vorm binnen strakke kaders, we speelden ermee en kregen er daarna applaus voor.

Mijn ervaring is dat als ik het lef heb om spel te maken van iets dat lastig is en ik mezelf tijdelijk uit mijn vastgelegde rol lostrek, er een ruimte ontstaat waarin er veel meer mogelijk is dan wat ik zelf heb kunnen bevroeden. Een bevrijding.

Ik sta in mijn onderbroek en ik maak ruimte voor jou. Om ook in te stappen. Met jouw belang. Ik onderzoek met jou. Welke rol en welke overtuigingen en gedrag zijn voor jou in jouw praktijk aan herdefiniëring toe?

Met dank aan Laura van Lee

Niek Pronk

Regieaanwijzing:
Jullie zijn jullie.

Laat zien waar je mee bezig bent! Juist de ogenschijnlijk onbeduidende momenten. Foto's in deze slide zijn van onbeduidende momenten van gister... Zijn deze dingen je opgevallen?

Bekijk en luister naar kleine dingen die je mooi vindt en al vanzelfsprekend achtte, wat gebeurt daar precies? Wat zijn je associaties daarbij, wat is de plek waar dit gebeurt? Wat wil je zien? Waar wil je anderen in meenemen...? Mijn optimistische belofte is dat een vorm, vanuit het stilzetten van momenten ontstaat. Zoals Warner vorige keer al zei:

'Wie de vorm zoekt vindt de dood. Wie het leven zoekt vindt de vorm.'

Als puberend joch zat ik boven op mijn zolderkamer te teken, schilderen en te hannesen op de gitaar die ik in bruikleen had van een kennis van mijn ouders. (Grappig een kennis kan je dus ook ZIJN).

Ik had een paar akkoorden geleerd en speelde deze tot in den treuren. Het geluid van de snaren kon me blijven fascineren, IK maakte dat geluid (op die valse gitaar). En ik wist en voelde dat ik daarmee iets kon laten horen dat ik niet alleen met woorden kon vertellen. Tweehonderd liedjes en 3 EP's later breng ik met mijn band volgende maand een nieuwe plaat uit! Ik bouw voort aan mijn 'oeuvre' en ontwikkel nieuwe

manieren hoe ik met die gitaar speel. Volgende zaterdag mijn nummers in de Tivoli Pandora, voor als je wilt komen kijken!

'De kunst van het leven is thuis te zijn alsof men op reis is.' - G. Bomans

Mijn oproep! Neem ons mee. Verken je handelen alsof je op reis bent en je verhalen verteld, foto's maakt, grappige vreemde figuren die je tegenkomt, dingen die je zei, muziek die aanstond (of de stilte die er was). Wat spreekt daaruit? Zet de tijd daar eens stil en luister, zoals naar het uitklinken van een gitaarsnaar. Wat zou er gebeuren als je dat deed?

Het helpt (mij in elk geval) om vanuit een afstand en relativering een eerste snaar aan te durven slaan! In deze afstand kan ik bewegen, ontstaat plezier. Toegegeven relativering heeft zijn grenzen, maar ik betrek het op maken.

Hier in dit werk hier op HKU probeer ik jullie (en in ander werk van het lectoraat) te helpen deze eerste snaar aan te slaan. Uit te nodigen een voorzichtige verzameling (broodkrums) aan te maken, een eigen makers-stem te vinden. Mijn overtuiging is dat vanuit daar we samen een 'vorm' een manier van werken kunnen vinden. Dat biedt kans voor een nog grotere verzameling een oeurve van verbeelding!

Patrick van der Bogt

Regieaanwijzing:
Jullie zijn mijn collega's.

Beste Kring van collega's,
Wat wij hebben bereikt is natuurlijk al buitengewoon. We hebben leeromgevingen in het hoger onderwijs opengebrouwen en de student vrij gespeeld om veel rijkere ervaringen op te doen. Als een soort landschapsarchitecten hebben we onderwijs ingericht dat naadloos overloopt in de praktijk, dat weerspiegelt wat er in de wereld na hun studie op hen afkomt, maar nog wel vangnetten en vluchtheuvels bevat om je even veilig te voelen.

Ik weet dat jullie allemaal de intentie hebben om onze studenten creatief vertrouwen te laten ontwikkelen, weerbaarder te laten worden en hen uit te nodigen problemen als ontwerper te lijf te gaan. Dat zie ik lukken.

Zien jullie het ook lukken? Zien jullie ook hoe zij in dit landschap groeien? Door de echtheid van de opdrachten? De dynamiek met de opdrachtgevers? Doordat we ze laten zwemmen soms? Door hen de kunst te laten afkijken van ons als wij met hen meezwemmen? In dit landschap hebben we hiervoor veel ingericht. Maar we laten ook genoeg ruimte om on the fly iets in te richten voor hen. Stellen bij, geven uit handen, houden even aan...

Maar in dit landschap zien we ook zaken uit onze handen glippen. Zaken waar we wel naar verlangen. We zouden ze zo graag meer zien leren van elkaar. We zouden ze zo graag nog meer diepgang in hun werk zien bereiken, hun ontwikkeling als mens meer zien verdiepen.

Dieper en rijker reflecteren.

Dan overstemt de dynamiek van dit landschap hele kleine en broze dingen... Momenten van verlegenheid en twijfel over wat echt goed is, wat eigenlijk van waarde is. Momenten waarin wij allemaal verstommen, verstarren, afstand scheppen tot anderen en zo de verbinding verliezen met elkaar en met wat de essentie is voor ieder.... Ik vraag mij nu af:

Hebben we met ons rijke landschap misschien een monster gecreëerd dat zo hongerig is dat het heeft opgegeten wat te ongrijpbaar is om vast te zetten, maar te belangrijk om te verliezen?

Wij als ontwerpers, als landschapsarchitecten, vatten met begeert uitdagingen aan. Dat weten we. Maar ik wil jullie nu vragen niet direct oplossingen te ontwerpen, niet het monster te gaan temmen en daarbij in grote halen voorbij te gaan aan wat misschien bijna te klein en te broos is om op te merken. Laten we het landschap in gaan en daar stil staan, met onze studenten even halt houden en ruimte scheppen om te laten spreken wat tot nu toe onuitgesproken blijft.

Laten we eens proberen met ander gereedschap ons landschap in te gaan. Gereedschap geïnspireerd op muzische praktijken, op generatieve instrumenten en materialen en bronnen die ieder van ons wezenlijk acht.

Laten we zo niet alleen zelf meer leren over onze ontworpen leeromgevingen, maar ook het reflecteren van onze studenten helpen versterken en met elkaar een verhaal scheppen hierover dat ook buiten onze kring waardevol is.

Helderheid in complexiteit

Als danser met een aangeboren natuur van stil zijn voel ik me vaak onmachtig. Onmachtig om onder woorden te brengen wat ik echt bedoel, wat me echt bezighoudt zowel in mijn gevoelswereld als in mijn denken. Bij voortduren onmachtig om alle kleurschakeringen te laten zien, alle nuances recht te doen en de vragen die me consumeren hardop te stellen. Behalve als ik dans. Als ik dans komt mijn binnenkant buiten. Laat ik alle complexiteit intact, heel, en toch verschijnt er een vorm van helderheid.

Ik maak tegenwoordig korte films waarin dansers een complex vraagstuk omzetten in een dans. Laatst liet ik deze film zien op de onderwijsdag van de HKU. Aan het einde van de film vroeg iemand mij waarom ik de film had gemaakt. Ik antwoorde door te zeggen: ik wil de complexiteit zichtbaar maken van hoe het is om anders te zijn in het schoolsysteem, dat was namelijk het onderwerp van de korte film. Een van de toeschouwers zegt: dat is bijzonder: ik herkende mezelf heel erg in de film en het gaf me juist helderheid.

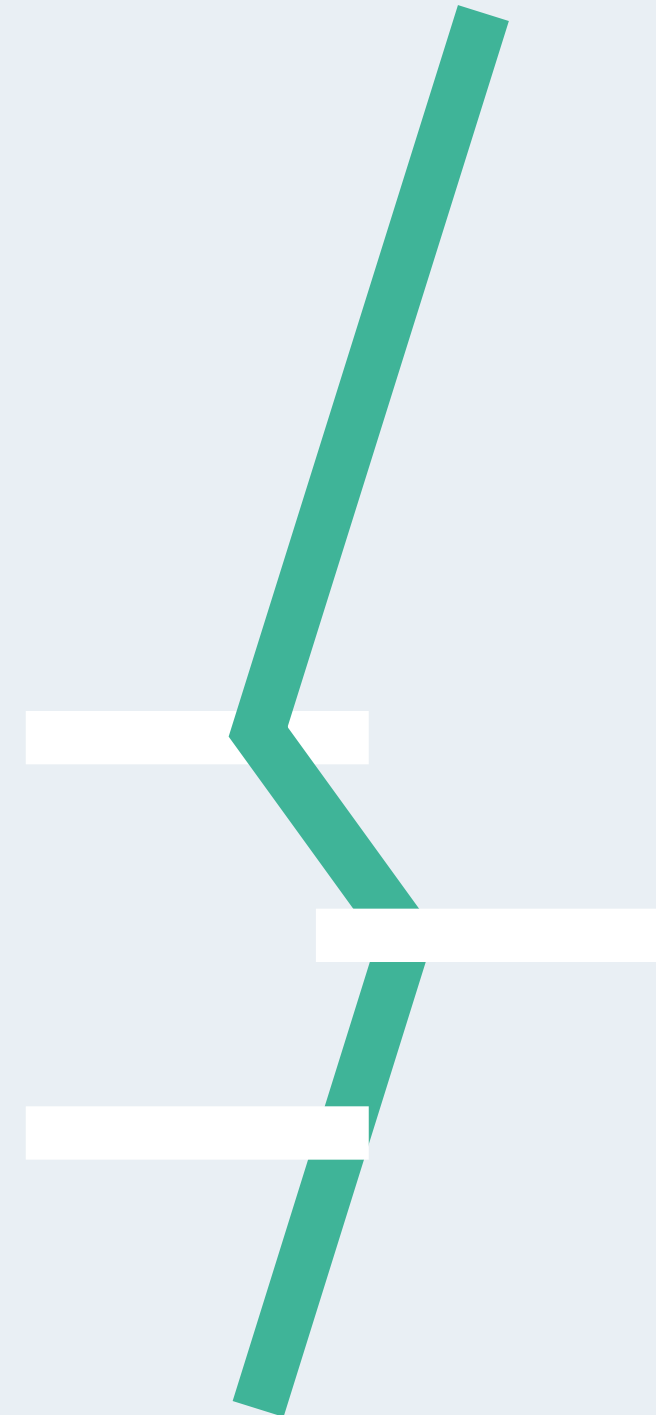
Die helderheid in complexiteit is de inzet van mijn zoeken. En ja ik weet dat die helderheid niet alleen mooi en bevrijdend is. Nee die helderheid kan ook pijnlijk, schurend en frustrerend zijn. Maar hij is tenminste echt.

Binnen de HKU zie ik die helderheid in wat de studenten maken en in hoe de docenten doceren. Ik zie het als ze praten over hun vak, hun discipline of hun maatschappelijke engagement. Maar deze helderheid verdwijnt in het organiseren. In het organisatiegedoe van jaartaken, budgetten, teamontwikkeling en organisatieleren is slechts de zwaarte voelbaar. Onbewuste patronen, docenten die op omvallen staan van de werkdruk – overigens studenten ook - en in een gevecht zijn verwikkeld tussen hun eigen makerschap en hun docentschap. Een gevecht in een boksring waarin de een de ander knock-out proberen te slaan. Wat overblijft is de knock-out. Zij die niet knock-out gaan hebben vakkundig ofwel hun makerschap ofwel hun docentschap het loodje laten leggen. Dan ben je in ieder geval van dat akelige gevecht af.

Wat rest is een wirwar van complexiteit die ontmoedigend kan zijn, waar je je hoofd over kunt breken, waar je in denkbeeldig cirkels vol dilemma's en paradoxen kunt verdwijnen. Ja zelfs in het nadenken over onderwijsvernieuwing wat het domein lijkt te zijn van didactische theorie, ontwerpen van bovenaf zie ik alleen maar complexiteit, zonder helderheid.

Mijn inzet in het ontwikkelen van de nieuwe werkplaats met de titel Goed HKU Werk is dat we de complexiteit van alle vragen waar HKU-ers meelopen erkennen en herkennen. Dat we samen met hen manieren van werken ontwikkelen om daar helderheid in

te krijgen. Niet door alleen maar te praten en te denken. Niet alleen door de complexiteit met ons denken te ontrafelen in fragmenten waarvan we niet meer zien hoe de hele spiegel eruit zag. Nee, ook door manieren van werken te ontwikkelen waarin de helderheid kan verschijnen. Vormen van werken waarin we niet alleen samenwerken maar ook samen-werken (met dank aan Mieke Moor). In dit samenwerken komen we die complexiteit tegen maar ook de helderheid van het erin zijn. Niet alleen praten over daar en dan, maar werken in hier en nu. Elkaar daarin tegenkomen, zichtbaar worden, leiden en volgen en samen iets maken wat er eerder niet was. Misschien is mijn voorstel voor de werkplaats dat we er mogen dansen in metaforische zin. En heel misschien ook wel een keer echt.

Als choreograaf/kunstenaar heb ik me lang geleden de missie gegeven om overal en met iedereen te dansen. En dat is me gelukt. Althans bijna .. er is nog een groep en daar ga ik binnenkort mee dansen.. Ik heb met moeders en baby's gedanst, jonge en oude mensen. Met ambtenaren en hoogleraren. Dans/performances gemaakt met liefhebbers en professionals, musici, dansers en kunstenaars. In theaters, kerken, kantoren, op straat in publieke ruimtes en zelf bij een begrafenis.

Dans is a celebration of live.

Ik danste om het leven te voelen, niet alleen de vreugde maar ook het verdriet. Vanaf jongs af aan. In het schoolrapport van de basisschool stond dat ik dansregisseur wilde worden omdat ik aan de houding van mensen zie, hoe ze zich voelen. Wat niet gezegd wordt maar wel aanwezig is.

25 jaar heb ik in de kunst voorstellingen en performances gemaakt die gingen over de celebration of live en communicatie, de kracht en de onmacht.

Er wordt altijd iets gezegd en iets verzwegen.

In het werken met dansers/performers ga ik uit van de locatie, een artistiek uitgangspunt en de thema's die bij de performers leven; Via dans en bewegingsoefeningen maken we die thema's zichtbaar en worden zo een onderdeel van de gehele performance.

Deze belichaamde creatieve kennis methode kun je ook inzetten bij het onderzoeken van (sociale) vraagstukken,

Als je er alleen praat haal je niet al de kennis naar boven. Sociale, fysieke en ambachtelijke kennis kunnen helpen om een beter begrip te krijgen wat er werkelijk speelt en werkelijk mogelijk is. Samen is er zoveel kennis als je samen durft te onderzoeken.

En dat durven blijkt nogal een ding, in de danstheaterwerk heb ik van de repetitieruimte een veilige ruimte kunnen maken. Want die veiligheid om samen te onderzoeken is niet vanzelfsprekend. Niet in de kunstwereld en ook niet in organisaties.

Ik heb methodes ontwikkeld, laagdrempelige bewegingsoefeningen en interacties waardoor er veiligheid en volledige creatieve aanwezigheid als voorwaarde voor onderzoek gecreëerd wordt. En we jouw vraagstuk, kunnen omzetten in metaforen, vandaaruit in werkwoorden en vandaaruit in bewegingen en beelden. Door het letterlijk te doen, in beweging te komen. ervaren we, leren we, voelen we, en zijn we persoonlijk verbonden. Energie stroomt, er komt beweging en zo kunnen we meer vruchten plukken van onze samenwerking.

Dansers communiceren door te bewegen. en vanuit het doen, door de ervaring wordt er gereflecteerd. Dat is de kracht. Als je praat of luistert kan je altijd achterover hangen. Luisteren niet helemaal betrokken zijn en het jouwe ervan denken.

Maar met dans en beweging kan dat niet. Je moet meedoen. Vol en ledig aanwezig zijn. Bij choreografie heb je net als bij muziek en zang een verantwoordelijkheid voor het geheel.. want de ketting is zo sterk als de zwakste schakel. Als een persoon maar half of eigenlijk niet meedoet wordt de compositie meteen verzwakt. Daarom is de intrinsieke motivatie om er echt volledig te zijn zo belangrijk.

Creativiteit heeft ook te maken met alles wie je bent en geweest bent te kunnen inzetten.

Als danser voel je hoe je ouder wordt, maar je voelt ook al de leeftijden en de thema's die bij elke leeftijd horen levendig in je . Zoals ik vroeger rende, viel, sprong en draaide als een meisje, groots en meeslepend wilde bewegen en voelen als een jonge vrouw. Ben ik nu meer opzoek naar de bron.

Voor mij is dat het aanraken en inspireren van mensen en mezelf, het in contact brengen met speelsheid, plezier en creativiteit. allen en met elkaar.

In de weg die ik bewandeld heb ben ik altijd leergierig en nieuwsgierig geweest .

Dat heeft me een rijk arsenaal aan ervaring en kennis gegeven over, lichaamstaal, houding, oosterse, westerse bewegingstechnieken, met aandacht bewegen.

Door het werken met verschillende kunst disciplines heb ik geleerd van methodes uit de danskunst, muziek en beeldende kunst.

Deze kennis zet ik graag in. Om vanuit die gemeenschappelijke kracht, de vraag en de onderliggende vraag van jou en jou organisatie te ervaren en vorm te geven.

Laten we samen bewegen en bewogen worden.

Mag ik naast je staan?
Zien wat jij ziet?
Voelen, ervaren en denken vanuit jouw perspectief?
Om beter te begrijpen wie je bent?
Wat je bezig houdt?
En hoe je echt 'goed' werk kunt verrichten?

Daarvoor laat ik los in mijn eigen aanwezigheid
Om dichterbij jou te kunnen komen
Schoon te kunnen kijken
Mezelf even te parkeren
Overal ja op te zeggen
Ook als ik bang ben
Of het even niet weet.

In het vertrouwen dat als we samen zijn
Daar waar we elkaar raken
Zich wel zal ontvouwen.

Het ons krachtig maakt
Ik die ook een beetje jou is.

Bedankt voor je moed om ook de ongemakkelijke kanten
van jou in je werk aan mij te tonen.

Het voelt **GROOT**.

En zal onze relatie veranderen, openen.

Zodat we verder kunnen zoeken
Hoe we samen iets kunnen maken

Dat ons verder brengt.
Onze interventie die voortkomt uit een gezamenlijk verhaal,
Nieuwe inzichten,
Andere woorden voor wat er speelt,
Verlangens naar wat er nodig is,
Ruimte om op te eisen en in te vullen,
In speelsheid en met humor.

Zodat we ook onze omgeving kunnen raken.

En hopelijk inspireren tot het onverwachte.

Omdat iedereen stiekem toch wel weet wat er nodig is om
beweging te creëren.

Een kleine stap vooruit
Een risico dat je doelbewust neemt
Terwijl je volledig vertrouwt op jezelf.

En dat ik dan nog steeds naast je mag staan
Terwijl jij GLOREERT.

Introductie over mijzelf, de opzet van het intervisietraject en de manier van werken

Welkom allemaal in deze eerste intervisie bijeenkomst. Omdat dit de eerste intervisie-bijeenkomst is lijkt het jij goed om iets meer over mijzelf en dit traject te vertellen.

Ik ben Saskia van Grinsven, adviseur en verandkundige bij Movisie. Mijn hele leven ben ik al gefascineerd in hoe mensen in beweging komen. Hoe mensen leren. Ik heb in mijn werk veel groepen mogen begeleiden. In het leren, een nieuwe richting bepalen, anders samen te gaan werken. Bij gemeenten, instellingen in zorg, welzijn, kunst en cultuur.

Wanneer komen mensen in beweging? Vaak is er een externe oorzaak voor: iets gaat niet goed, niet lekker, soms is er zelfs sprake van een crisissituatie. Soms is er een intrinsiek verlangen.

Wat is "in beweging komen"? Waar ik achter ben gekomen is dat het vaak te maken heeft met anders kijken, anders denken, anders voelen en anders doen. Hierin zit ook een zekere volgordelijkheid. Mensen maken eerst een interne beweging voordat je die extern kan waarnemen. Niet dat dit proces van in beweging komen altijd zo bewust plaats vindt.

Hoe komen mensen in beweging? Door uit hun comfortzone te komen, iets nieuws uit te proberen. Zoals ik ontdekte als kind met mijn vader in de Pyreneeën dat ik, elke keer als we hoger klommen en ik mij omdraaide, elke keer een nieuw vergezicht zag, het dal er elke keer anders uitzag. Wat voelde ik mij groot en klein tegelijk! Of zoals ik een complete cultuurshock ervaarde toen ik op mijn 22ste landde op het vliegveld van Ouagadougou, de hoofdstad van Burkina Faso. Wat was dat een andere wereld! Ik keek in een grote spiegel naar mijzelf. Of hoe ik met theatersport razendsnel moest schakelen omdat ik op het ene moment een verpleegster was in een ziekenhuis en het volgende moment een piloot in een vliegtuig dat crashte.

Het echte diepere leren ligt op een niet cognitieve laag. Een emotionele laag. Mensen komen in beweging als ze geraakt worden. Als conceptuele kennis persoonlijk verbonden wordt. Als hoofd, hart en handen samengaan. Dan wordt knowledge knowing. Dan krijgen we impact.

Ik wil met jullie gaan werken op ook deze niet cognitieve laag. Ik doe op dit moment onderzoek in de HKU, de kunstacademie waarin "vertellen", "spelen", "maken" en "delen" centraal staan als methoden voor goed werk. Het "vertellen" maakt iets dat abstract is concreet en werkelijk. Het "spelen" geeft een vrije ruimte waardoor we iets anders van onszelf op het spel kunnen zetten. Het "maken" heeft de kwaliteit om te verbeelden, iets visueel en tastbaar te maken. Met het "delen" maken we de individuele kennis en ervaring collectief. Het helpt ons te reflecteren op ons handelen.

Het vertellen, spelen, maken en delen wil ik onderdeel laten zijn van dit traject. Ik zie dit intervisie traject als een gezamenlijk leer- en onderzoekslab. Waarin ik jullie als facilitator de werkvormen zal aanreiken om te kunnen leren.

Mijn onderzoek loopt hierin mee. Ik doe daarbij wat ik meestal doe bij dit soort trajecten. Ik zal jullie bij elkaar bijeenkomst een andere intervisiemethode aanreiken. Ik zal jullie vragen te reflecteren op wat je leert en hierover te schrijven en te tekenen. Ook zullen we aan het einde van elke bijeenkomst op een meta niveau reflecteren op de intervisie methodiek. Ik zou het voor mijn onderzoek heel fijn vinden om jullie reflecties terug te krijgen. Dit zijn voor mijn onderzoek nuttige gegevens om meer zicht te krijgen in hoe jullie en ik leren en wat hierbij werkt of niet werkt.

In de hoop dat jullie ook leren door anders te kijken, te denken, te voelen en te doen. Om te komen tot nieuwe vergezichten, andere werelden, andere lagen. Of wel:

van knowledge naar knowing!

Persoonlijke en professionele moed: Thuis en op het werk

Wanneer sprong jij voor het laatst in het diepe op je werk?

Thuis en relaties staan onder druk. Het aantal scheidingen is groot en leidt bij ongeveer een op de vijf gezinnen tot complexe en langdurige gevolgen waarin relaties duurzaam ontwricht zijn, mensen ontheemd kunnen raken en conflicten voortduren. Geweld in relaties is een ernstig maatschappelijk probleem. De afgelopen tijd werden in Rotterdam drie vrouwen vermoord door hun ex-partner. Ook kindermishandeling, het financieel misbruiken van ouderen en digitaal geweld door zich regelmatig voor. Over minder dan twee weken komen begin februari de nieuwe cijfers uit naar de omvang, de aard en de gevolgen van geweld. Vanuit de praktijk weet iedere professional die hier zit hoeveel verschijningsvormen en impact geweld heeft op relaties en ons professioneel voor grote uitdagingen stelt. Het stoppen van geweld lijkt een helder doel maar is een lange en soms ook kronkelige weg, zoals u als publiek ook merkt met de draad die door de zaal reist. Kunt u het complexe samenspel nog ontwarren? Of is het juist de draad van Ariadne?

Het stoppen van geweld en het maken van duurzame interventies is een lange termijn doel waarin we vasthoudend en alert dienen te zijn. Waarin we ons vakmanschap aanvuren en onze krachten verenigen in verbindende samenwerking. Wij zijn zelf in de toewijding aan ons werk en met onze ervaringen ook schatbewaarders van een schat in het donker, het is onze tacit knowledge.

Het vraagt om tegenkracht en om blijven zoeken naar doorbraken en het uitoefenen van Goed Werk. De bereidheid ons te laten raken en te blijven reflecteren.

Zelf stapte ik in toen ik 25 was en als student psychologie vele vrouwen tussen de 20 en 40 jaar interviewde over hun jeugdervaringen met seksueel misbruik, toen nog een verborgen wereld.

Het werk is moeilijk. Al te vaak zien we immers bij de jeugdbescherming, De Waag, de reclassering, de politie, de vrouwenopvang, de Raad voor de Kinderbescherming en ook het OM oude bekenden terug. Al eerder was er een huisverbod, geweld in een vorige relatie, een politiemelding, een onder toezichtstelling, een verslaving of een eerdere opname. Geweldspatronen zijn hardnekkig en herhalen zich, ook over generaties heen. Ze vragen van ons ons beste werk. Kantelpunt is dat we naast het individuele werk aandacht schenken aan het collectieve leren door duurzame (werk)leergemeenschappen te scheppen ten dienste van betrokkenen. Door gezamenlijk blijvend onderzoek te doen naar werkvormen en vormen van kennen waarin we met elkaar meer zijn dan de som der delen en er toewijding en voldoening uit ons werk spreekt.

Daarbij is het van belang om te luisteren, in te leven en niet (direct) te oordelen en eveneens om grenzen te stellen en beslissingen te durven nemen. Muzische werkvormen en muzisch onderzoek kunnen ons helpen om ons in beweging te brengen en nieuwe gezichtspunten tot ons te nemen.

Tot slot is het van belang ons te realiseren dat naast en in dat Goede Werk Thuis onze aandacht vergt, dat wat in onze nabijheid is, en dat we soms verwaarlozen. Aandacht voor wat thuis vreugde geeft, hoe je je in moeilijke omstandigheden thuis of op het werk weer kunt inbedden of hoe wij zelf een nieuw thuis maken als het oude ophoudt te bestaan. Laten we vooral ook op die lange weg van Goed Werk blijven kijken naar het kleine dat dichtbij is en het onze aandacht schenken.

Welkom allemaal op dit tweede Kennis Delen Festival. Welkom aan penvoerders en aan beleidsmakers. Fijn, dat we vandaag samen zijn.

Welkom op dit eiland, in deze kuil, in deze kring, in mijn wijk. We treffen elkaar vaak in 'het centrum'. Vandaag bevinden we ons aan de rand... Want gebeuren de echt spannende dingen niet aan de randen van wat we weten?

Weten wat werkt staat vandaag centraal. Maar we mogen zeker ook leren van wat niet werkte, van wat mis-lukte. Ook daar leren we van, zelf en liefst ook als gemeenschap achter het beleidsprogramma. Misschien kom je er vandaag achter dat je iets nog niet weet, dat je wel willen begrijpen of verklaren. Juist het perspectief van 'de ander' kan dan helpen dit te achterhalen, om vervolgens samen naar oplossingen te zoeken.

Ik ben Vera, projectleider Kennisdeling bij het LKCA. Samen met Marlies, Marie-Louise en Eveline maakte ik deze dag om de kennis uit allemaal net even andere praktijken te combineren tot nieuwe, collectieve kennis. De opzet om tot gedeelde opbrengsten te komen is een experiment. Maar ik ben ervan overtuigd dat we samen meer weten dan alleen. Ik hoop dat jullie elkaar vandaag vinden in gedeelde elementen van werking. Door te vertellen over je werk en door onderzoekend te maken of makend te onderzoeken. We gaan dit samen aan!

Kennis delen start met geven. Daarom eerst een kado. Op dit label vind je een vraag en een adres. Daarachter schuilt een online magazine over de rol van moderator in een leergemeenschap. Als je bij het eerste Kennis Delen Festival was dan heb je misschien, zonder het te weten, een bijdrage geleverd. De leergemeenschap moderator deelt namelijk niet alleen haar verhalen, werkvormen en inzichten in dit magazine. We beantwoordden ook vragen die tijdens het festival gesteld werden. Zo loopt er een lijn tussen activiteiten waar we kennis delen. Geef vandaag jouw kennis als kado, dat is onze uitnodiging als organisatoren. De rest van haar jaar werken we hierop door. Het landelijk programmateam wil graag door te delen, met jullie samen, de collectieve impact van Cultuureducatie met Kwaliteit laten zien.

Wat waren de werkende principes

- De persoon wordt zichtbaar. We zien elkaar anders dan toen jullie vanochtend binnenkwamen.
- Het klinken van de stem. Er werd gesproken met stevige stem. Soms was de stem ook geheimzinnig. Stem, bestemming.
- Speelsheid met de vorm. Benoemen wat je aan het doen bent. Daarmee belichamen we ook wat we te zeggen hebben.
- Iets laten zien van het proces dat gaande is. We weten allemaal welke spelregels we hebben afgesproken. Je weet dat je met elkaar in een bepaald ding zit. Er is muzische tijd en kloktijd. Virtuositeit. Uur ervoor, voorbereiding.
- Er werden dingen gezegd en ook niet gezegd. Je niet uitgesproken speech.
- Meer aandacht aan Goed Werk: waartoe doe je het. Het zat zo mooi in heel veel bijdragen. Waarom je het belangrijk vindt waarom je dat doet.
- De opdracht goed willen doen, komt dan ook goed werk naar boven.
- Ik vond het prettig om aangesproken te worden door jij. Geadresseerd iets zeggen. Niet alleen boodschap, maar contact.
- Analyseren van goed werk uit de videobijdragen.

- Ik voel ons als één lichaam.

- Maken verzameldocument met de bijdragen. Inclusief regie aanwijzing.

- Retorisch veel geleerd: kracht van adresseren met een prangende vraag: luister je nog. Levendig als er een metafoor in komt en biografische elementen. Grote impact van vier elementen uit retorica.

Rondvraag:

'Leuk om te spelen en je verhaal te maken. Werkt goed om jezelf onder druk te zetten. Benieuwd naar werkzame elementen: tijd, vier ingrediënten (kader), dat we een groep zijn, het maken zelf, oefenen, synchroniciteit. Je wordt groep als je samen aan het zoeken bent.

Zijn er mensen die het niks vonden? Zo enthousiast over zo'n traditionele vorm, grappig. Kalliope: muze van de retorica. In die traditie staan. Meer en mindere mate van transformatie. Aanwezigheid van het papier om verschillende manieren. Levensrecht in de praktijk, alsof ik er even wacht. Weigering om te oefenen. Authentiek spreken.'

Werkplaats Muzisch Onderzoek
25 januari 2019

HKU
Nieuwe Kade 1

De speech van je leven

musework.nl